

for dagen. Dermed er vi tilbage ved udgangspunktet for denne anmeldelse: Fritz Clausens person, som i fremstillingen virker mere rationel end den gjorde i samtiden. Det er rigtigt, som forfatteren siger s. 26, at forsøg på at føre nazipolitik uden den specielle baggrund, der fandtes i Tyskland, nok kunne have tvunget bedre politikere end Fritz Clausen i knæ, men det var nu engang Fritz Clausen, der tegnede firmaet i Danmark, og man kan ved en beskrivelse af besættelsesmagten og de danske nazister næppe undlade at give en bredere karakteristik af ham, end forfatteren har gjort. Hermed plæder anmelderen ikke for en historiefølelse, der sætter personerne i centrum. Problemet er i det foreliggende tilfælde at fastslå, hvilke konsekvenser der kan uddrages af den måde, hvorpå Fritz Clausens omgivelser og hans modstandere opfattede ham og hans væsen. Hvis hans modstandere anså ham for en stortalende politisk dilettant, var denne opfattelse en virksom politisk faktor ved siden af mange andre, og hvis hans egne mere og mere mistede tilliden til hans personlige mod og politiske indsigt, gælder det samme. Det ville have beriget bogen, hvis der var lagt mere vægt også på denne side af sagen. Her skal tilføjes, at Fritz Clausen, efter anmelderens private opfattelse, til syvende og sidst tvivlede på sig selv. Samtidig med at han gjorde forsøg på at komme til magten, var han bange for den.

Det har for anmelderen været særdeles givende at læse dr. Henning Poulsens afhandling, og den kan på det varmeste anbefales til indgående læsning. Den indbyder både til at give tilslutning og til at komme med modsigelser. I den foreliggende anmeldelse har en efterprøvelse af nogle væ-

sentlige problemer haft overvægten; det er sket ud fra ønsket om at bidrage til en fortsat diskussion af emnet, og der ligger en høj grad af anerkendelse i det forhold, at forfatterens synspunkter ægger til debat. Videnskaben kan ikke udvikles uden diskussion; og dette indlæg skal slutte med en uforbeholden anerkendelse af bogens kvalitet også som diskussionsoplæg.

Troels Fink

Erik Lund: Fire millioner frie ord. Det illegale nyhedsbureau »Information« august 1943–maj 1945. (Institut for Presseforskning og Samtidshistorie, 1970). 369 s.

Det er en vigtig side af besættelsestidens historie, der er taget op i denne undersøgelse. Med megen energi og dygtighed (også i fremstillingen) har forfatteren behandlet »Information«s organisatoriske opbygning og redegjort for de daglige arbejdsvilkår.

Dispositionen er valgt meget heldigt. På de første 170 sider gives en kronologisk redegørelse for bureauets eller rettere sagt bureaudedelsens historie frem til kapitulationen. Andet afsnit behandler nyhedsforsyningen og -spredningen gennem opbygning af kontaktnet i hovedstaden og provinsen; tredje afsnit er samme tema, men her gælder det udlandet.

Første afsnit, det kronologiske, forekommer vel stort; navnlig er der i forhold til bogens sigte gjort vel meget ud af »besættelsestidshistorier«, også selv om det kan være rimeligt at klargøre, at dette arbejde ofte rummede lige så megen dramatik som sabotageaktioner. Det er imidlertid de to næste afsnit om bu-

reauets virke, der er de vægtigste (bortset fra et ret ligegyldigt kapitel heri om kongehuset og »Information«) og bringer mest nyt. Det var netop opbygningen af kontaktnettet, der gav »Information« mulighed for den omfattende og pålidelige nyhedsformidling, ledelsen hele tiden fastholdt som hensigten, mens den øvrige opinionsdannende virksomhed blev overladt til de illegale blade. I bogen kan man godt savne en systematisk redegørelse for indholdet i »Information« for dermed at karakterisere redaktionsprincipperne, evt. også efterspore tendenser i nyhedsudvælgelsen. Det havde formentlig også været lønsomt at undersøge »Information«s udnyttelse af politiets og udenrigsministeriets interne »meddelelsesblade« for at klarlægge, hvor meget der var en egen journalistisk indsats, og hvor meget der blot var en formidling af dette »officielle« stof. Uanset disse uindfrie ønsker er bogen dog et vigtigt bidrag til besættelsestidens historie.

Vagn Dybdahl

Kristian Hald: Personnavne i Danmark. I. Oldtiden. (Dansk Historisk Fællesforening, 1971). 123 s.

I dette nye skud på Fællesforeningens fortjenstfulde stamme af håndbøger behandler Kristian Hald personnavngivningen i Danmark indtil vikingetidens afslutning. Han stiller en fortsættelse i udsigt i form af selvstændige bind om middelalderens navneskik og om nyere tids navne. Først gives en oversigt over kilderne, det er først og fremmest runeindskrifter og stednavne på -lev, -by og -torp. Engelske og normanniske kilder har meget at give til belysning af vikingetidens navne. Dernæst omtales for-

skellige navngivningsprincipper, variationsprincippet, alliteration og opkaldelse; kendskab hertil kan være en afgørende hjælp ved arbejde med genealogiske problemer. Hovedparten af bogen udgøres af redegørelsen for selve navnestoffet, opdelt efter filologiske kriterier. Her er særlig lagt vægt på navnene med Thor, der er typisk nordiske, og på kortformerne. Herpå følger et par mindre kapitler om navnenes geografiske udbredelse, særlig manglen på Thor-navne i Sønderjylland er påfaldende, og om ændringer i navneforrådet. Til slut personnavne- og stednavneregistre.

Historikere, der vil anvende dette kildemateriale, får i denne bog fortrinlig vejledning i mange problemer; Kristian Hald er som venteligt suveræn i filologiske spørgsmål, men har også et fint blik for navnestoffets anvendelse i historiske problemstillinger. Enkelte spørgsmål fristes man dog til at stille. Skulle det således ikke gælde Thor-navnene, at de ligesom de toleddede navne repræsenterer tidens overklasse? Vi kender dem fra runeindskrifter og fra stednavne, og her træffer vi dog næppe befolkningens brede lag? Man kunne også ønske sig, at filologerne ville ophøre med at bruge periodebetegnelsen »folkevandringstiden«. Den anvendes ikke af arkæologerne, meget lidt af historikerne om dansk historie, og i vekslende betydning af filologerne selv.

Niels Lund

Thelma Jexlev, Peter Riismøller og Mogens Schlüter: Dansk glas i renæssancetid 1550–1650. (Nyt Nordisk Forlag, 1970). 189 s.

Dansk Glas 1825–1925 (1963) har nu fået sit nødvendige supplement i